

С. І. Киреєв

Економіка

ЕКОНОМІКА (грец. οἰονομική, від οἶκος – оселя, середовище і νόμος – закон) – систематизоване за певними правилами господарство, що забезпечує задоволення суспільних потреб через виробництво життєво необхідних благ. Нині термін «Е.», введений у наук. обіг давньогрец. вченими Ксенофонтом і Аристотелем, використовують на позначення нар. господарства конкрет. країни (групи країн, світу), до якого входять окремі галузі (види екон. та пром. діяльностей) і де вирішують завдання, що, як і для кого виробляти; екон. взаємовідносин людей, що історично склалися у процесі їх госп. діяльності й відповідають певному рівню розвитку продуктив. сил, утворюючи разом ту чи ін. екон. систему (рабовласниц., феодал., капіталіст., змішану, перехідну та ін.); науки, предметом і об'єктом вивчення якої є госп. діяльність людей, її закони, закономірності, конкретні умови та складові виробництва (Е. промисловості, торгівлі, праці тощо). Е. як система взаємозв'язаних галузей нар. господарства включає в себе реал. сектор – галузі, що виробляють товари (с. госп-во, пром-сть, будівництво) і надають матеріал. послуги (торгівля, транспорт, зв'язок), а також фінанс. сектор і соц. інфраструктуру – галузі, що надають нематеріал. послуги (освіта, охорона здоров'я, культура та ін.). Вироб-во товарів, матеріал. й нематеріал. послуг утворюють три великі кластери (від лат. classis – розряд), на які можна поділити будь-яку нац. Е. (їх співвідношення в Е. України 2001–08 див. у Табл.).

Табл. Співвідношення великих кластерів в економіці України 2001–08 (у % до підсумку)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього валової доданої вартості за видами економічної діяльності	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
виробництво товарів	50,3	48,5	45,9	44,3	44,7	43,5	44,9	43,3
сільське господарство, мисливство, лісове господарство	16,1	14,4	11,9	11,7	10,2	8,4	7,6	7,8
добувна промисловість	4,6	4,9	4,4	3,9	4,5	4,5	4,8	6,0
переробна промисловість	19,4	19,8	20,3	20,1	21,9	22,5	23,4	21,7
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	6,1	5,6	5,0	3,9	3,8	3,8	4,0	3,6
будівництво	4,0	3,7	4,2	4,5	4,1	4,3	5,1	4,2
виробництво матеріальних послуг	26,3	26,1	27,9	27,0	26,7	26,7	25,5	26,7
торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	12,2	12,0	12,9	12,9	14,1	14,1	14,6	15,7
діяльність транспорту та зв'язку	13,4	13,5	14,4	13,4	12,0	11,5	10,9	11,0
виробництво нематеріальних послуг	23,4	25,4	26,2	28,7	28,6	29,8	29,6	30,0
освіта	4,9	5,3	5,6	5,1	5,3	5,4	5,8	5,8
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,3	3,6	3,7	3,4	3,5	3,6	3,6	3,5

2001–08 частка виробництва товарів у валовій доданій вартості (ВДВ) усієї Е. постійно скорочувалася й за підсумками 2008 (порівняно з 2001) зменшилася з 50,3 до 43,3 %, частка виробництва матеріал. послуг зросла з 26,3 до 26,7 %, а частка виробництва нематеріал. послуг збільшилася з 23,4 до 30,0 %. Від 2002 Е. України почала активно перетворюватися на Е. послуг. Падіння питомої ваги матеріал. виробництва у сукуп. ВДВ за видами екон. діяльності обумовлене більш ніж двократ. падінням частки с. господарства (на 8,3) та падінням частки виробництва і розподілення електроенергії, газу, води (на 2,5 відсотк. пункти). Переробна пром-сть у період екон. піднесення розвивалася більш високими темпами, ніж нац. Е. загалом, що призвело до зростання її питомої ваги з 19,4 до 22,5 %. Значне пожвавлення (певною мірою пов'язане зі збільшенням попиту на інвестиц. обладнання) спостерігається у низці оброблюв. вироб-в. Прискорення заміни обладнання сприяло зростанню кількості замовлень укр. підприємств на машини не лише за кордоном, а й в Україні, внаслідок чого випереджаючими темпами зростає вип. продукції інвестиц. призначення. Так, у машинобудуванні виробництво продукції 2008 (порівняно з 2000) збільшилося в 3,8 раза, зокрема виробництво машин та устаткування – в 2,4 раза, електр. й електрон. устаткування – в 2,9 раза, транспорт. устаткування – в 6,7 раза. У виробництві матеріал. послуг на 3,5 відсотк. пунктів зросла частка торгівлі, з 12,2 до 15,7 % – ремонту автомобілів, побут. виробів і предметів особистого вжитку. Водночас частка діяльності транспорту та зв'язку втратила 2,4 відсотк. пункти, що при динам. зростанні послуг зв'язку пояснюється лише уповільненим зростанням транспорту порівняно зі зростанням усієї Е. Стабільно збільшувало питому вагу в нац. Е. виробництво нематеріал. послуг, хоча такі його важливі складові, як освіта й охорона здоров'я та надання соц. допомоги, що формують людський капітал країни, розвивалися нестабільно. Загалом сукупна частка ВДВ освіти та охорони здоров'я зросла з 8,2 до 9,3 % (1990 цей показник становив 5,6 % до усієї ВДВ по галузях). Наведені дані засвідчують позитивні зрушення у вітчизн. економіці.

Рекомендована література

1. Самуельсон П. Економіка: Підруч / Пер. з англ. Л., 1993;
2. Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Сучасна економіка: Навч. посіб. К., 2005;
3. Гальчинський А. С., Єщенко П. С. Економічна теорія: Підруч. К., 2007;
4. Національні рахунки України за 2006 рік: Статист. зб. К., 2008.

Бібліографічний опис:

Економіка / С. І. Киреєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-18722>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).